

Pilot monitoring nitraatvoorraden van start

‘Bepalen invloed eigen teelt lastig’

Honderd boeren in Zuid-Nederland gaan de komende drie jaar actief de nitraatvoorraden op hun percelen monitoren. Dit gebeurt onder de vlag van een pilot die wordt opgezet in het kader van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Vooral het creëren van meer inzicht en bewustwording lijkt cruciaal bij het terugdringen van de nitraatuitspoeling.

Het halen van de nitraatnorm van 50 milligram per liter, die voortkomt uit de Europese Nitraatrichtlijn, is in het zuiden al jarenlang een uitdaging. Op graslanden wordt de norm in veel gevallen wel gehaald, maar in uitspoelingsgevoelige akkerbouw- en vollegrondsteelten is dit over het algemeen lastiger, geeft Romke Postma van het Nutriënten Management Instituut (NMI) aan. „Daar meet RIVM doorgaans nog nitraatgehaltes tussen 50 en 100 milligram per liter en hoger. En nadat jarenlang een daling kon worden gerealiseerd, liepen de gehalten in de afgelopen drie jaar weer op. Dit had alles te maken met de droogte. Als gevolg van onder meer een lagere grondwaterstand, minder gasvormige verliezen en achterblijvende gewasgroei bleef er meer stikstof achter in de bodem en nam de nitraatuitspoeling weer toe. Deze laatste trend manifesteert zich niet alleen in het zuiden, maar in het hele land. Alleen is de impact in het zuiden groter.”

Geen ‘ver-van-mijn-bed show’

De afgelopen jaren werden meerdere projecten geïnitieerd om boeren in Zuid-Nederland te helpen de nitraatuitspoeling te verminderen. Zo werden in Limburg diverse waardenetwerken opgezet, waarbij melkveehouders en vollegrondsgroentetelers in studiegroepverband werkten aan het terugdringen van het nitraatgehalte. Daarnaast draait sinds enkele jaren het ZLTO-project BodemUP, waarbij boeren zich inzetten om beter om te gaan met nutriënten en de bodem. „Het RIVM doet ook nitraatmetingen, maar richt zich hierbij op de nitraatgehaltes in het grondwater. Daarbij worden deze alleen vrijgegeven op regioniveau. Het is dan lastig om een link te leggen met wat er gebeurt op individuele bedrijven en percelen en het management van de boer”, zegt Postma.

„In de projecten van de laatste jaren meten wij als NMI daarom de hoeveelheid nitraat na de oogst, in de bovenste 90 centimeter van de bodem van een perceel. Dit is een goede indicator voor de te verwachten nitraatuitspoeling: alles wat in de herfst nog in de bodem zit, zal in de winter grotendeels wegspoelen naar het grondwater.”

Deze meetmethode maakt volgens Postma een groot verschil, aangezien de nitraat-issuë hierdoor ineens geen ‘ver-van-mijn-bed show’ meer is voor de deelnemende boeren. „Wanneer je ondernemers cijfers voorschotelt van de nitraatgehaltes in het grondwater, betrekken ze deze dikwijls niet op zichzelf. Het gaat immers om een groter gebied en het is dan lastig te bepalen hoe groot de invloed van hun eigen teelten is. Dat wordt wel duidelijk wanneer je de nitraatvoorraden op de eigen percelen meet. Dan voelen boeren een prestatieverplichting, een verantwoordelijkheid om te sturen op een zo laag mogelijke nitraatvoorraad in de herfst. En dan zijn ze veel eerder geneigd en meer gemotiveerd om secuurder te bemesten en hun bemestingsstrategie aan te passen. Kortom: deze meetmethode stimuleert de bewustwording en sorteert op die manier veel effect, zo heb-

We willen de problematiek dicht bij de boer brengen

ben we in de afgelopen jaren gezien. Meer erkenning, bewustwording van het probleem; dat is de grootste winst van de afgelopen jaren.”

Verdere uitrol

De projecten die tot nu toe werden uitgevoerd, waren allemaal redelijk

Romke Postma van het Nutriënten Management Instituut

Bedrijfsbodemwaterplan.nl

Diverse partijen, waaronder het NMI, lanceerden onlangs de website bedrijfsbodemwaterplan.nl. Deze biedt voor ieder landbouwperceel een overzicht van de maatregelen die genomen kunnen worden om de nitraatuitspoeling te verminderen. Hierbij wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden van een perceel. De adviesmaatregelen zijn gebaseerd op wetenschappelijke studies en op kennis die onder meer beschikbaar is bij Wageningen UR.

kleinschalig van opzet. De pilot in het kader van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (een nieuw pakket aan maatregelen om die nitraatnorm op nationaal niveau te behalen) brengt hier verandering in. In deze pilot, die op 1 oktober van start ging en wordt gecoördineerd door ZLTO, wordt namelijk gedurende drie jaar de nitraatvoorraad op percelen van honderd boeren in Zuid-Nederland gemonitord. De focus ligt op de teelt van maïs en akkerbouw- en vollegrondsgroenten. „Ook hierbij gaan we de geschetste aanpak uitrollen, en de nitraatvoorraden op perceelniveau in kaart brengen. Zo willen we de problematiek dicht bij de boeren brengen, het probleem tastbaar maken, om hen zo te motiveren de bemestingsstrategie te gaan aanpassen. En dat gaat hopelijk echt het verschil maken, zeker omdat we het op zo'n grote schaal aanpakken.” Postma verwacht ook dat het meten op perceelniveau zal bijdragen aan extra draagvlak voor maatregelen om de nitraatuitspoeling te beperken. In het 7e Actieprogramma is onder meer de maatregel voor een

verplicht rustgewas (iedere vier jaar in het bouwplan vanaf 2023 en per 2027 iedere drie jaar) aangekondigd. „Een dergelijke maatregel heeft zonder meer een positief effect op de nitraatuitspoeling, maar is wel ingrijpend voor de bedrijfsvoering en het inkomen van boeren. Hopelijk kunnen we, door het meten op perceelniveau, de bereidheid onder boeren vergroten om een stapje extra te zetten op het gebied van precisiebemesting. Zodat we uiteindelijk komen tot een betere benutting van de stikstof op de bedrijven. Het doel is dat na drie seizoenen vijftig procent van de deelnemers maatregelen heeft genomen om de nitraatuitspoeling te beperken. Op basis van de ervaringen in eerdere projecten, heb ik goede hoop dat dit gaat lukken.”

Tekst: Ank van Lier
Beeld: Gerard Burgers

[Wilt u reageren?
redactie@agrio.nl](mailto:wilt_u_reageren@redactie@agrio.nl)
of tel. 0314 - 62 64 38

‘Aanpak nitraatuitspoeling is maatwerk per gewas’

De projecten die tot nu toe werden opgezet, toonden onder meer aan dat het lastig is om een pasklaar recept te geven voor het aanpassen van de bemesting om de nitraatuitspoeling te verminderen. „Dit is maatwerk per gewas”, zegt Romke Postma. „Het is wel cruciaal om als ondernemer te beseffen dat sommige gewassen uitspoelingsgevoeliger zijn dan andere. Vooral bij gewassen als maïs, aardappelen en groenten luistert de bemesting nauw. Wanneer je hier niet heel nauwkeurig bemest, lopen de nitraatvoorraden in de bodem in het najaar al snel fors op.”

De expert adviseert daarnaast om te focussen op situaties die de grootste knelpunten opleveren. Zo toonde een pilot aan dat de inzet van organische mest en kunstmest in het eerste jaar van een aspergeteelt resulteert in een grote nitraatvoorraad in het najaar. „Totdat we op perceelniveau gingen meten, waren de aspergetelers zich hier niet van bewust. Ze dachten juist dat het opbrengen van organische stof vooral positieve effecten had. Het vervangen van deze organische mest door mineraalarme bodemverbeteraars bleek een grote impact te hebben op de nitraatuitspoeling, in positieve zin. En dat terwijl het gewas hier niets van te lijden had. En telers die ook nog de kunstmest achterwege lieten in dat eerste teeltjaar, boekten dubbele winst.”

Ook het uitvoeren van nitraatmetingen gedurende het groeiseizoen kan volgens Postma veel opleveren. „Onder meer bij aardappelen is hier veel mee te winnen. Rijd voor het poten niet te veel mest uit, maar voer halverwege een meting uit en bemest dan indien nodig bij. En naast het aanpassen van het bemestingsregime kan ook de teelt van vanggewassen een grote bijdrage leveren aan het terugdringen van de nitraatuitspoeling. Het zaaien van een vanggewas is nu al verplicht na maïsteelt, maar (als de plannen in het 7e Actieprogramma doorgaan) gaat deze verplichting straks waarschijnlijk ook gelden voor andere gewassen. Hoe eerder je dit vanggewas kunt zaaien, hoe beter. Een vanggewas dat medio augustus wordt gezaaid, is namelijk in staat om honderd kilo stikstof op te nemen uit de bodem. Red je het niet om een vanggewas in te zaaien voor de gestelde datum van 1 oktober, kies dan voor onderzaai van een groenbemester in het voorjaar. Deze optie wordt ook geboden in het huidige mestbeleid. Op die manier kun je toch een verschil maken.” De NMI-expert geeft aan dat het, met een secuur bemestingsregime en het regelmatig monitoren van de nitraatvoorraden, ook in Zuid-Nederland mogelijk moet zijn om onder de nitraatnorm van 50 milligram per liter te blijven. „Zeker omdat op gebiedsniveau wordt gekeken en ook grasland wordt meegenomen.”